

Az újrakezdés boldogságát e nemzedék(ek) esetében, sajnos, megpróbáltatások sokasága tette fanyarrá, ha nem keserűvé, ám mégis „újra kezdték”, s ennek az újrakezdésnek lett gyümölcse pl. a modern magyar irodalom lengyel recepciójának megélénkülése. Iflakowiczówna 1943-ban kötetbe gyűjtve adta közre Budapesten Ady-fordításait, a Petőfi-átköltéseket ugyanitt a lengyel emigráns sajtóban, Stanisław Vincenz és Adam Bahdaj közreműködésével pedig egy lengyel nyelvű Áprily-válogatást. De a jeles költőnő érdeme volt az *Ábel a rengetegben* s számos Jékely-vers lengyel nyelvű tolmácsolása is.

A magyarságképet gazdagító művek szerzői között az elsőség vitathatatlanul Stanisław Vincenzé. D. Molnár István nem mulasztja el hangsúlyozni, milyen jelentőségű nála az Adyéval rokonítható Duna-élmény, s azt sem, hogy a Duna- és a Tiszatáj magyarjairól rajzolt képet Németh László nézetei is motiválják. Gondolkodásra késztető felismerése az is, hogy Vincenz népiségfelfogásának „érvei részben a néprajztudós Györffy Istvántól valók”.

Az emigráció íróinak magyarságélménye természetesen jóval később, bő évtized elmúltával transzponálódott a művekben, rossz időben, mert már a politika is „formálta” az alkotás folyamatát. A jugoszláv partizánná lett Lew Kaltenbergh írásainak szemléletét pl. kifejezetten a marxista pártideológia motiválja, s ennek függvényében szól – elmarasztalóan, árnyalások nélkül – „a magyar társadalom rendi szerkezetének örökségéről”, a magyar középosztályról (ez már a torzkép határait súrolja), a kiugrási kísérletről stb.

Külön fejezetet szentelt a szerző ötvenhat lengyel irodalmi visszhangjának is. Az emigrációs és a szamizdat kiadványként megjelent műveket egyaránt számba veszi s e szemle konklúziójaképpen állapítja meg: „A számos költői műben, valamint a prózai részletekben nem a hagyományos lengyel–magyar barátság sztereotípiája” jelenik meg csupán, „hanem ... a két, független létéért ... harcot vívó nemzet sok évszázados sorsközössége is.”

Az újabb lengyel irodalom magyarságképének katasztere tehát elkészült, következhet az egyes művek és életművek esztétikai és komparatista szempontú interpretációja... (Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1995.)

AZ ÖRÖKSÉG